

O štyri roky neskôr...

MEDIÁLNE CENTRUM HAUGESUNDSKÝCH NOVÍN

Pondelok ráno, 13. októbra 2014

Na obrazovke počítača svietil osamelý riadok. *Text: Viljar Ravn Gudmundsson. Zažmurkal. Oči ho štípali. Prvá hodina pracovného dňa uplynula ako nič a jediné, čo Viljar zatiaľ dokázal, bolo napísať svoje meno.*

Pozrel z okna na ulicu Karmsundsgata. Scenéria pozostávala z áut ponorených do dažďa a hmly. Architekti, ktorí mali nové mediálne centrum v Haugesunde na svedomí, boli možno toho názoru, že okná od stropu až po podlahu budú pre pracovité mravce v otvorenom riešení redakcie namiesto jednotlivých kancelárií inšpiratívne. Výhľad však bol rovnako depresívny ako počúvanie *Čierneho albumu* od Metallicy zahraného na Panovej flaute.

Priestory mediálneho centra boli úplne nové. Desať rokov v tej istej redakcii však na Islandčana Gudmundssona pôsobil ako púšťanie žilou a pomaly strácal sily. Radosť z odhalenia niečoho, čo mohlo v celoštátnych médiách rozpútať konflikt, sa pomaly rozplynula vo večnom kolobehu lovu, kde včerajšia senzácia bola skrátka len *yesterday's news*. Nič nevybledne rýchlejšie ako tlačiarenská čerň.

Pokúsil sa povystierať. Ledva prekročil štyridsať a už bol od nekonečných hodín strávených pred obrazovkou a klávesnicou počítača zhrbený. Poobzeral sa okolo seba. Ako jediný nepracoval. Klapot susedných klávesníc mu v ušiach bzučal ako tisíc švábov na parketách. Šumenie hlasov ostatných novinárov ho nekonečne dráždilo. Zrušiť staré hermetické kancelárie a nahradiť ich mraveniskom otvoreného riešenia spoločnej redakcie bolo číre šialenstvo.

Okrem ticha Viljarovi najviac chýbala pracovná stolička.

Hlboká a široká konštrukcia stoličky, ktorú mal pri starom stole, dovoľovala človeku pohodlne sa oprieť. Poskytovala oporu pre celý chrbát. V pokojnejšie dni nebol problém si v nej aj zdriemnuť, ak mal človek chuť. Operadlá nových stoličiek boli krátke a zarezávali sa do chrbtice, takže na nich človek musel sedieť ako s kolíkom v zadku.

Viljar vymenil nikotínovú žuvačku bez chuti za žuvací tabak a ešte raz sa poobzeral navôkol. Scéna však bola rovnaká ako vždy. Zoskupenia pracovných miest po štyroch, oddelených od seba len poldruha metra vysokými bielymi zástenami s kráľovskými modrou prednou stenou, zo všetkého najviac sa podobajúcimi na stacionárne harddisky. Túto pravidelnosť narušovalo len neobvykle škaredé nepohodlné zelené sedenie, ktoré ako barový pult stálo v strede priestoru redakcie.

Teraz pri ňom stál Johan Øveraas. Viljar s uspokojením skonštatoval, že 62-ročný šéfredaktor mal bližšie k odchodu do dôchodku než k tomu, že sa kedy dostane do neba. Johan bol všetkým tým, čím mal správny šéfredaktor v koncerne ako Orkla Media byť. Bezškrupulózný, bezcitný a morálne skazený, ale stopercentne lojálny voči svojim nadriadeným.

Øveraas zachytil Viljarov pohľad a priknísal sa k jeho malej pracovnej kóji.

„Zasraný ulievač! Doboha, neprejde deň bez toho, aby si uprostred pracovného času na niekoľko hodín nezmizol. To ma pokladáš za úplného idiota? Myslíš, že neviem, kedy sem ľudia prichádzajú a odchádzajú?“

Øveraas sa nafúkol ako balónovitá ryba, najmä tvár akoby sa mu zväčšila. Viljar dobre vedel, na čo šéfredaktor naráža. V piatok Viljar bez vysvetlenia odišiel z práce skôr.

„Mám ťa poškrabať na nejakom konkrétnom mieste, aby si zareagoval? Alebo by si mohol byť taký dobrý a jednoducho mi odpovedať, keď sa ťa pýtam?“

Vypúľil oči a tvár mu ofialovala.

Viljar sa domnieval, že o článok, ktorý mu v piatok Øveraas prideliť, sa postará víkendová služba, ale tentoraz to tak nebolo. Na pondelňajšej rannej porade sa tá záležitosť ako slimák opät

vynorila na jeho stole a do dvanástej mal byť článok napísaný a odovzdaný.

Inými slovami, mal tri hodiny na to, aby napísal jeden článok triedy A v rozsahu dvanásťtisíc slov a jeden triedy B s rozsahom šesťsto slov. Ten mal byť o Lige za duševné zdravie a o nespokojnosti so zaobchádzaním pri večnom putovaní medzi pohotovosťou, nemocnicou, obvodným lekárom a psychiatriou. Tentoraz sa prekrikovali s varovaniami, že vážne psychicky chorí ľudia voľne chodia po meste, pretože ich tento systém nezachytí.

Viljar krotko pozrel na šéfredaktora. Najlepšie bolo upokojiť ho, aby nevybuchol ako podráždený lumík.

„Upokoj sa! Nebolo mi dobre od žalúdka. Nechcel som vás tu všetkých tou sračkou nakaziť. Na článku už pracujem.“ Johan Øveraas ešte pár sekúnd postál a potom ako obvykle preniesol svoj hnev na niečo materiálne. Teraz sa vyvršil na dvoch perách a zmietol ich na podlahu. Nato sa prudko otočil a odpochodoval naspäť k ostrovčeku uprostred redakcie.

Viljar si povzdychol, zodvihol perá a znovu pozrel na fakty, ktoré mal k článku poznačené.

Neplnokrvné. Nudné. Nezaujímavé. Tri absolútne výstižné slová. Nielen pre obsah budúceho článku, ale aj pre samotný proces jeho písania. Aj tak bol však o hodinu takmer hotový. Text však nemal dušu, vhlád ani zaujímavé literárne kvality. Podobné články novinári volali PKS, politicky korektná slama.

Viljar zívól, zaprel sa nohami do koberca pokrývajúceho podlahu od steny k stene a bezmyšlienkovito sa na čiernej stoličke natiahol dozadu. Len o chlp sa mu podarilo zabrániť pádu a znovu nadobudnúť rovnováhu, ktorú vratká stolička stratila a takmer ho poslala k zemi. Rýchlo sa poobzeral, či to niekto videl, a potom s odovzdaným povzdychom klikol na „poslať“ bez toho, aby si text po sebe ešte raz prečítal.

Bol pripravený na prvú fajčiarsku prestávku toho dňa. Schmatol sivý jarný plášť, čo si za päťdesiat nórskych korún kúpil v sekáci a ktorý posledné tri roky nosil všade. Keď kráčal chodbou k výťahu, plášť za ním vial. Keď míňal posledné z pracovných stolov, jeden z novinárov z radov brigádnikov ho pozdravil

zodvihnutím ruky. Viljarovi chalan nestál ani za pohľad. Brigádnici boli v pracovnej hierarchii ešte stále pod ním. Zatiaľ to tak ešte bolo.

Na parkovisku pred prácou postával kolega a fajčil. Viljar sa vybral opačným smerom a tiež si zapálil. Jediné, čo nenávidel viac ako politicky korektnú slamu, boli suchopárni kolegovia, ktorí ju naprázdno mlátili. Viljar si bohato vystačil aj sám.

Prešiel ním záblesk zlého svedomia, keď si uvedomil, že zabudol skontrolovať, či Alexander dorazil do školy. Viljar spomínal na posledný raz, keď bol uňho Alexander na návšteve. Mal pocit, že vládne pokoj a pohoda, ale Alexander viacero dní vynechal školu. Viljar si s tínedžerom s diagnostikovanou ADHD, ktorý uňho príležitostne býval, nevedel dať úplne rady.

Čo robím zle? Vždy sme mali jeden druhého a milovali sme spoločne strávený čas. Teraz z toho, čo bolo, zostala len prázdna, nemá škrupina. Čo sa to, dopekla, vlastne stalo?

Expartnerka alebo aj „čarodejnica“, ako ju Viljar volal, trvala na tom, že musí prebrať svoj podiel zodpovednosti od prvého dňa. Predtým jej syna mohol odovzdať v nedeľu poobede, ale teraz, keď mal Alexander šesťnásť, zjavoval sa sám od seba, kedy sa mu zachcelo. Matka tvrdila, že je to prirodzený vývoj, a Viljar neprotestoval, hoci mu to život ničilo ešte viac.

Viljar vysal z cigarety posledné zvyšky jej života a hodil ohorok na zem. Potom znovu vošiel dnu. Po chodbe sa za ním vznášal ostrý zápach čerstvo vyfajčeného tabaku. Niekoľko nefajčiarov si demonštratívne zamávalo rukou pred nosom, keď okolo nich prešiel. Viljarovi to nemohlo byť ukradnutejšie. Stlmil najvýraznejší cigaretový dych novou nikotínovou žuvačkou a vtedy si všimol, že pri jeho stole znovu stojí Øveraas.

„Keby som ti zratúval všetky tie zasrané prestávky, čo si denne dopraješ, bol by z toho aj mesačný plat, Gudmundsson.“

Šéfredaktor stál s rukami zaborenými do sadlovitých bokov.

„Keby si zrátal počet slov, ktorými do novín prispievam v porovnaní s ostatnými, zistil by si, že by si mi mal pridať. Každý jeden článok má vždy aj niekoľko strán, Øveraas. Ty by si to mal vedieť najlepšie, keďže si náš šéfredaktor.“

Korpulentný šéfredaktor znovu značne očervenel v tvári.

„Dopekla, Gudmundsson, na dĺžke nezáleží.“

„Nie... ako hovorím, ty by si to mal vedieť najlepšie.“

Viljar sa uškrnul a pretlačil sa popri šéfredaktorovi na svoje miesto. Ten vyzeral, že nad sebou načisto stratí kontrolu. Našťastie však stratil aj reč. Otočil sa na päte, kopol do rastliny stojacej v kvetináči na zemi a opustil miesto konfliktu, skôr než vypukol otvorený oheň.

Keby mal Viljar dvere od kancelárie, zabuchol by ich za sebou. Namiesto toho si nasadil slúchadlá. Skormútene sa zahľadel na nekonečno za oknami. Hodinu za hodinou mohol takto sedieť a pozorovať dažďové kvapky stekajúce po okenných tabuliach. Na zarosených sklách dažď vytváral poprepletané mriežky. Ľudia sa pod ťažkou daždivou oblohou chúlili na druhej strane Karlsundsgata pri kiosku Seven Eleven, odkiaľ prebiehali k čakajúcim autám.

Vytiahol zo zásuvky staré tričko a osušil si ním hlavu, aby zabránil kvapkám stiecť na klávesnicu. Potom tričko hodil pod stôl. Obnovil doručené správy v mailovej schránke a kútikom oka zaznamenal, že je plná novej pošty. Začal vymazávať. Väčšinou šlo o nič nehovoriace informačné maily od vedenia a reklamu.

Viljar sa musel sústrediť, aby nevymazal aj dôležitú poštu. Napokon mu zostali tri maily. Jeden s termínom zdravotnej prehliadky. Jeden od partie tipujúcich z redakcie a jeden od muža, ktorého meno mu nič nehovorilo. Pravdepodobne čitateľ, ktorý chcel poukázať na to, že niečo v jeho článku chýbalo alebo nesedelo. To bolo na tejto práci najhoršie. Ustavičné komentáre od čitateľov, ktorí zjavne nemali na práci nič iné, len podávanie sťažností. A často to boli tí istí čitatelia. Otvoril mail.

Viljar po pár sekundách pocítil, ako ho zabolelo v hrudi. Cítil, že sa mu ťažšie dýcha. Miestnosť sa s ním hojdala. Keď mu bolesť vystrelila až do tváre, zalapal po dychu. Zodvihol sa zo stoličky a zdanlivo bezcieľne začal pochodovať po veľkej miestnosti. Zhlboka sa nadychoval a vydychoval, tak ako ho to naučila psychologička. Pokúsil sa myslieť na niečo iné. Práve v tejto chvíli to však bolo ťažké. S námahou kývol kolegovi. Uvoľnil si

imaginárnu kravatu a vrátil sa k svojmu písaciemu stolu a obrazovke. Cívil na text. Do oka mu stiekla slaná kvapka potu a písmeňá mu plávali pred očami. Utrel ju a prečítal si mail znovu.

Pre: Viljar Gudmundsson

Píšem Ti, lebo viem, že si spravodlivý muž. Muž, ktorý odsúdi to, čo sa chystám urobiť, ale ktorý zároveň porozumie môjmu rozhorčeniu a frustrácii nad spoločnosťou, kde spravodlivosť už nefunguje.

Máme zákony, ktoré nás majú chrániť pred tým, aby jednotlivci prebrali spravodlivosť do vlastných rúk. A ani krivé slovo nemožno povedať na adresu tých, ktorí svoju vinu priznali a odpykali si spravodlivý trest. Zameral sa chcem na tých druhých. Tých, čo sa aj v hodine súdu vyhnú odsúdeniu a uniknú trestu. Sú to hyeny spoločnosti. Zbabelé, nenásytné a nepolapiteľné. Tie si môj trest zaslúžia. Aj ja sám budem za svoje skutky potrestaný. Keď ten čas nastane, prijmem trest so vztyčenou hlavou. Ale kým sa tak stane, zomrú mojou rukou ľudia. Ľudia, ktorí sa previnili a ktorí sa, každý svojím spôsobom, spravodlivému trestu vyhli.

V dnešnej spoločnosti čoraz menej ľudí myslí na druhých. Pociť solidarity je mŕtvy. Duch spoločných brigád je preč. Lojalita voči zamestnávateľovi je cudzím slovom. Ľudia okrádajú ruku, ktorá ich kŕmi.

Jednou z týchto nenásytných je žena. Odsudzuje sa za hrubú spreneveru a nevernosť v službe. Doteraz trestaná nebola, na to sa však neprihliada ako na poľahčujúcu okolnosť. Trest bude vykonaný zajtra, v utorok 14. októbra.

13. 10. 2014

Stein Ámli

UL7-1

Viljar si pod hornú peru strčil ďalšiu dávku tabaku. Cítil, ako mu brnia prsty. Znovu sa zhlboka nadýchol a vydýchol. Mozog mu obostrel dôverne známy závoj tmy. Má hádam riešiť ešte aj toto? Z obrazovky naňho žiarili písmeňá. Z Viljara žiarila nevôľa. Chvíľu zvažoval, že celú tú hlúposť jednoducho zmaže. Použije obranný mechanizmus, ktorý ovláda najlepšie. *Syndróm vyhýbania* sa, ako to nazývala jeho psychologička. „Väčšina obáv,

ktoré máme, je úplne neodôvodnená,“ snažila sa ho presvedčiť. On si však bol istý, že práve tento mail do tejto kategórie nespadal. Jednoduché kliknutie a problém by zmizol. *Nie. Takto to nefunguje.*

Hlboko vo svojom vnútri neveril tomu, že naozaj ide o výhražný list. Nikto nepíše takéto veci. Napriek tomu v ňom však niečo z mailu prebudilo strach. Utrel si vlhké dlane o stehná. Mail bol ako vystrihnutý zo zlej detektívky. Klasický „sudca“, ktorý prevezme spravodlivosť do vlastných rúk a ktorý sa zo svojich činov zodpovedá prostredníctvom novinára. Obohrané kliše, ktoré by každého redaktora donútilo vrátiť rukopis, skôr než dočíta prvú kapitolu.

„Verdikt“ bol napísaný neprirodzene, akoby za pár minút a bez akejkoľvek empatie. Možno preto mu z neho naskočili zimomriavky? Nešlo ani tak o to, že sa tváril ako právny dokument. Akoby pisateľ mail napísal preto, lebo musel, nie preto, lebo mal naozaj potrebu vyjadriť svoj hnev nad stavom spoločnosti. Z viacerých dôvodov to Viljara desilo viac, než by dokázal rozhnevaný výhražný list.

Rýchlo si vyhľadal meno *Stein Åmli*. Samozrejme, nedozvedel sa takmer nič. Najzmyslupnejším nálezom boli rôzne ponuky na kúpu kameňa, štrku a piesku v dedinke Åmli. *Fiktívne* meno.

Vedel, že keby s mailom šiel za Øveraasom, tomu by sa v očiach začali pretáčať znaky dolára ako symboly na hracích automatoch na dánskom trajekte. Posledný raz prstenníkom zaváhal nad tlačidlom delete v pravom hornom rohu klávesnice a potom ruku stiahol zo stola. Potreboval počuť, čo si o tom myslí Ranveig. S ohnutým chrbtom, ktorý rozhodne nepozýval k rozhovoru či spoločnosti, sa pozviechal zo stoličky. Všimol si, že ostatní si udržiavajú odstup.

* * *

Ranveig Børveová si havranu čerň vo Viljarových očiach všimla niekoľko sekúnd predtým, ako pri nej zastal. Tak to bolo s Viljarom vždy. V dobré dni sa od nej držal ďalej, ale v tie zlé sa

vždy privliekol. Raz, keď bola v Stavangeri na festivale jedla, mu kúpila tričko s nápisom „Vždy to niečo je“. Do práce ho nosil často a jeho irónia mu zjavne nedochádzala.

Nebolo ľahké mať Viljara rád, ale Ranveig ho rada mala. Bola od neho o desať rokov mladšia. Keď ako novinárka v denníku začínala, bol jej mentorom. Vtedy horel angažovanosťou, mal iskru v oku a z vecí, v ktorých ostatní videli len noticky, dokázal spraviť správu dňa. Teraz to bolo naopak.

Niečo sa stalo. Po dlhšej práceneschopnosti pred štyrmi rokmi sa do práce vrátil len ako vlastný tieň.

Nikto nevedel, čo z Islandčana vyžmýkalo životnú iskru, ale fámy kolujúce v mediálnom centre boli ako nenásytný trol.

Ranveig s dlhou, blondavou ofinou nasadila úsmev a otočila sa na kancelárskej stoličke.

„Čau, Viljar. Už si dokončil ten psychiatrický článok, z ktorého Øveraas dostal amok, že si ho nespravil?“

Viljar sa zviezol na stoličku pri vedľajšej pracovnej kóji. Mávnutím ruky zamietol otázku, na stôl jej položil papier, ktorý so sebou priniesol, a poklopkal naň ukazovákom.

„Čo na to hovoríš? Pred pár minútami mi to pristálo v mailovej schránke.“

Ranveig si zastrčila ofinu za ucho a ako čítala, jazdila perom po papieri. Párkrát zastala a spýtavo sa na Viljara pozrela, ten ju však zastavil, skôr než čokoľvek povedala, a tak čítala ďalej.

„Hlúposť,“ vyhlásila. „Nejaký idiot, ktorý chce, aby sme sa z neho zbláznili a vytiahli do boja ako v prípade TERRA.“

Viljar vyzeral, že sa mu uľavilo, ale v pohľade mal stále akúsi paniku.

„Neberieš to vážne, však nie, Viljar?“

„Nie, jasné, že nie. Ale nemôžem to dať Øveraasovi. Ak ten mail uvidí, zostane z neho nadržaný a bude nám tu zajtrajškom mávať pred očami po zvyšok dňa.“

Ranveig sa nahlas zasmiala a naklonila sa k Viljarovi.

„Hej, ako vtedy, keď do mesta prišiel Arsène Wenger, aby pre Arsenal kúpil Håvarda Nordtveita,“ zašepkala a zachichotala sa ako nezbedné dievčatko.

Viljar s úsmevom prikývol. Vzal si papier späť a spýtavo sa pozrel na Ranveig.

„Teraz vážne... Čo s tým mám robiť?“

Ranveig študovala pero vo svojich rukách, akoby to bol bezodný krčah zo Sarepty.

„Prepošli to polícii a kašli na to. Nič sa nestane, a keby aj, tak je to vecou polície, no nie?“

„Jasné. Máš úplnú pravdu.“

Sklonil sa a rýchlo ju objal. Ranveig to úplne vyviedlo z miery a nemotorne objatie opätovala.

„Super, tak to by sme mali,“ povedala a strojeným úsmevom zahнала trápnu atmosféru, čo medzi nimi nastala.

Ranveig to nechcela vysloviť nahlas, ale na maile toho nesešlo veľa. Toto bol Haugesund, nie nevydarená epizóda *Myslie-nok vraha*. Dúfala, že nepríjemný pocit v bruchu bol nesprávny a o Steinovi Åmlim počuli posledný raz.